СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 128. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 3-го червня 1936. — VOL. XLIV. No. 128. Jersey City, N. J., Wednesday, June 3, 1936. THREE CENTS

ДАЮТЬ ПРИЗНАННЯ УКРАЇНСЬКОМУ КОНЦЕРТОВІ

НЮ ЙОРК. — Кілька головних американських часописів з Ню Йорку помістили дуже прихильні оцінки концерту української пісні, що відбувся минулої неділі в Карнеґі Гол. Критик з „Ню Йорк Гералд Трібюн" навіть сказав, що цей виступ українського хору, 300 чоловіків, під орудою Кошиця, нагадував славний український Національний Хор того самого диригента з 1920 року.

ДО НЮ ЙОРКУ ПРИЇХАВ НАЙБІЛЬШИЙ КОРАБЕЛЬ СВІТА.

НЮ ЙОРК. — У понеділок заїхав до нюйорського порту англійський найновіший корабель „Квін Мері", який має 80,000 тон містоти і є нині найбільшим кораблем на світі. Це була перша його подорож до Америки. Коли він зближався до американських берегів, його зустріли хмари маленьких корабликів і літаків. В пристані на привітання цього новонародженого кольоса всі інші кораблі почали трубіти в гудки, виповнюючи повітря страшенним гуком.

Всі захоплені виглядом корабля і його наймоднішим внутрішнім уладженням. Одначе компанія „Кюнард-Ґвайт Стар", що є власницею його, як також капітан і залога, не є вповні задоволені, а то тому, що їм не вдалося здобути рекорду скорости так, як це вони собі плянували. На перешкоді цього станула їм мряка, яка змусила їх припинити їзду на девять годин. Тому покищо королевою скорости далі остається французький корабель „Норманді", яку „Квін Мері" опізнила у своїй першій подорожі всього на 42 хвилині.

НАЙВИЩИЙ СУД УНЕВАЖНЮЄ ЗАКОН ПРО ПЛАТНЮ.

ВАШИНҐТОН. — Найвищий суд, голосами 5 проти 4, уневажнив нюйорський закон, що назначував, якою може бути найнижча платня для жінок і малолітніх робітників. Суд сказав, що такий закон противиться конституції і що ніякий уряд, ні федеральний ні стейтовий, не має права згори назначувати висоту платні.

Американська Федерація Праці, через свого президента В. Ґріна, висказала велике огірчення з приводу цього рішення суду, заявляючи, що отсим найвищий суд знову розвіяв надії робучих людей, що шляхом умов і законів робітники можуть дістати якусь охорону від уряду. Зате предсідниця Національної Жіночої Партії, пані Фльоренс Гилс, висказала своє вдоволення з цього приводу. Вона сказала, що жінки не потребують ніякої ласки, щоб хтось брав їх в оборону і назначував для них найнижчу платню. Вони добиваються того, щоб не ставили їм перепон у здобутті найвищих платень і позицій.

ҐУБЕРНАТОР ГОФМАН ВИКИДАЄ СВОГО СУПЕРНИКА.

ТРЕНТОН (Ню Джерзі). — Ґубернатор стейту Ню Джерзі, Гаролд Гофман, який наперекір опінії цілої Америки, а може й цілого світу, станув був в обороні вбивника дитини Ліндберґа, Ґавптмана, а навіть на два місяці врятував його від електричного крісла, знову показав тверду вдачу й наперекір пресі, що зводила і далі зводить проти нього завзяту кампанію, викинув з головства поліції Шварцкопфа. На те місце він поставив полковника Кімберлінґа. Богато американців думають, що в засаді Гофман не має рації. Але впеpта і тверда вдача Гофмана, що нічого собі не робить з поражаючої більшости пресової опінії, багатьом таки імпонує.

НАЙВИЩИЙ ЧАС.

ВАШИНҐТОН. — На жадання санітарного комісаря Стомпа арештовано конґресмена Маріона А. Зьончека, відомого авантурника, й віддано до шпиталю під обсервацію. В останніх місяцях він поповнював у прилюдних місцях стільки скандалів, що мусіла втікати від нього його власна жінка. Тепер лікарі ствердять, чи він з уродження має перевернену голову, чи може це сталося, коли його вибрали конґресменом.

ПРЕЗИДЕНТ ПРОМОВЛЯЄ ДО ФАРМЕРСЬКИХ ПРЕДСТАВНИЦЬ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт мав промову до фармерських представниць з Америки й чужих країв, що зїхалися до Вашинґтону на конференцію. Їх усіх було біля 6,000. Президент сказав, що порозуміння між фармерами всіх країв є зовсім можливе і що це в інтересі міста, щоб фармерство піднялось і стало поплатним. Бо як довго бідує фармер, так довго і в місті біда.

ЛИХИЙ СТАН ЗАСІВІВ У СОВЄТАХ.

За звідомленням совєтського комісаріяту хліборобства до 25. квітня ц. р. на території совєтської держави було засіяних ярин збіжжям 22 міліони гектарів, що дає ледви 25 прц. пляну. Торік у тім самім часі було засіяних 41 міл. га. Совєтська преса закликає приспішити темпо засівів. „Правда" й „Ізвестія" зазначують, що стан пільних робіт у східніх степових районах викликує поважні побоювання.

НОВИЙ КРАХ АСЕКУРАЦІЙНОГО ТОВАРИСТВА.

Після „Феніксу" прийшла черга на бельґійське асекураційне товариство „Ля Бельґік Превуаянт" (Провидіння Бельґії). Пасива т-ва доходять до 40 міліонів бельґійських франків. Слідство викрило, що ця інституція від 1921 р. оголошувала фальшиві білянси, які замісць дійсних страт виказували зиски. Нпр. у білянсі з 1932 р. замісць страти 2.3 міліона виказали зиск у висоті 2.2 міл. бельґ. франків.

ТРАҐІЧНА СТАТИСТИКА.

Як обчислено урядово, у Варшаві в квітні ц. р. пробували відобрати собі життя 100 осіб, з яких 22 померли. В тім самім часі від самоходових випадків було ранених 49 осіб і одна вбита, а трамваї переїхали 33 особи, з яких одна померла. Взагалі від ріжних випадків згинуло у Варшаві 31 осіб.

НОВИЙ ТИП УНІВЕРСИТЕТУ.

Бразилійський уряд рішив оснувати університет у Порто Алеґре. Новий університет ріжниться своєю орґанізацією від дотеперішніх американських університетів, складаючися з таких виділів: правного, інжинірного, агрономічного, ветеринарійного та мистецького. Таким чином він заступить окремі вищі школи. Фільософічні студії в Бразилії не потрібні.

СТРАШНІ ПОМИЛКИ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ЛІКАРІВ.

Дня 4. травня ц. р. комісаріят охорони здоровля скликав специяльне засідання, щоб обговорити засоби боротьби з застрашаючим числом лікарських помилок у клініках і московських шпиталях. Час від часу московська преса подає нечувані просто випадки лихого розпізнання недуги. І так нпр. лікар ставить діягнозу на тиф, тоді, як це є звичайне закаження після пологів. Ще страшніші речі діються з уживанням невідповідних лікарств. Лікарі московських клінік відсилають тяжко недужих, забезпечуючись перед відповідальністю, письменними посвідками свояків, що це діється на їх бажання. „Правда" пише, що на цьому засіданні говорили про дуже низький рівень знання у лікарів, про піванальфабетизм фармацевтів, про лихе опакування лікарств і т. п., не згадуючи вже про умовини праці в московських клініках. „Правда" пише, що один лікар приймає 89 недужих денно, ходу недуги не записують і недужий ніколи не залишається під опікою одного лікаря.

УПРАВИТЕЛЬ КОЛХОЗУ АРЕНДУЄ СЕЛЯНАМ ЗЕМЛЮ.

З Новосибірська повідомляють: У томськім районі керманич колхозу „Червоний Пахар", Козін, виарендував ріжним орґанізаціям та одноосібнякам господарям понад 50 гектарів землі. Подібний випадок відкрили в колхозі „Скотовод". ҐПУ арештувала виновників і притягнула до відповідальности за нарушення закону про націоналізацію землі.

РОСІЙСЬКА МОВА В ЛОНДОНІ.

Лондонський журналіст Патрік Морфі, правдивий англієць що змалку навчився по російськи, мав одного дня таку фантазію, що хотів перевірити, чи важко росіянинові, який не знає анґлійської мови, порозумітись по російськи. Він зайшов у перший ресторан з самого ранку і сказав по російськи: „Я хочу їсти і пити". Кельнерка зморщила брови і сказала, що не розуміє. „Єсть" (їсти) сказав він. „Коли ви хочете ест („дріжджі" по анґлійськи), то підіть до пекарні напроти". Журналіст далі говорив по російськи. Тоді кельнерка нахилилась над ним і тихцем сказала по російськи: „Коли ви пяні, то підіть до задньої кімнати, я вам принесу води". І почала дуже тішитися, що зустріла бідного російського еміґранта, який не знає анґлійської мови. Після цього вступив Морфі до першої гостинниці і звернувся по російськи до швейцара. Той пішов до телефону і передав слухальце журналістові. Морфі почув, як хтось говорить по російськи: „Хочете кімнати? Ви росіянин? З російською мовою в Лондоні важко. Сам знаю по собі; я тут стрижій, теж росіянин". На підставі таких дослідів англійський журналіст зробив висновок, що навіть у Лондоні, де так мало є росіян, можна дати собі раду з російською мовою.

ГОЛОД У КИТАЮ.

Жахливі дива оповідають втікаючі з китайської провінції, навіщеної голодом. Сотки людей умирають голодовою смертю, люди виловлюють псів і котів, а навіть живляться людським мясом. Багато кінчать самогубством, не ждучи на голодову смерть. Ратунок дуже трудний з причини лихої комунікації.

ДІВЧИНА, ЩО ЗНАЄ ПРО СВОЄ ПОПЕРЕДНЄ ЖИТТЯ.

В індійськім місті Делі зїхались учені та лікарі, щоб дослідити небуденне явище, 9-літня дівчинка Санті Деві оповідає подробиці про своє попереднє життя. До цих її оповідань зпочатку ставилися скептично, переконані, що вона вигадує. Тимчасом перевірили, що всі факти, подані нею, правдиві. Вона з заплющеними очима знайшла дім, з якім ніколи не була і описала всі предмети, що там знаходяться. Вона передає якнайточніші подробиці з життя зовсім невідомої собі особи, якою вона почувається, якби продовжувала її життя в іншій формі.

БОЛЬШЕВИКИ ОБМЕЖУЮТЬ РОЗВОДИ.

Голова совєтської комісії, покликаної до ревізії закону про подружжя і розводи, Зальц, оголосив проект нового закону, що має на меті побільшення приросту населення. Новий закон утруднює зривання подруж. Розводи будуть нотовані в пашпортах і кожний новий розвід буде оподаткований щораз більшими сумами. Проектується теж заборона переривати вагітність, податок для кавалерів і премії для численних родин.

ПОЛЬСЬКА ШУЛЄРНЯ ПЕРЕД БАНКРОТСТВОМ.

Останні девізові обмеження стягнуть відємні наслідки для касина гри в Сопотах біля Данціґа. Тому, що з Польщі вільно тепер вивозити до Данціґа найбільше 100 зл., касину забракне ґрачів. Досі виїздили туди польські громадяни з великими сумами і за побіжним обчисленням лишали в сопітському касині до 15 міліонів зл. річно. Тепер все те неможливе і касину загрожує банкротство.

ВОЛИНСЬКИЙ ОКАЗ.

В Дубні помер колишній український посол з Волині Максим Чучмай. У польському соймі заявився спершу націоналістом, але згодом перейшов разом з іншими вилинякам до комуністичного табору, щоби врешті, опинившись поза соймом, причалити до уґодового табору Певного. З його ласки займав посаду громадського службовця, не виріжняючись нічим від інших волинських півінтеліґентів.

ЗЛОВЖИВАННЯ В СУДОВІЙ КАСІ.

В окружному суді в Перемишлі розпочалася судова розправа проти емеритованого начальника городського суду в Ярославі, Едм. Ґавліка та бувшого секретаря й скарбника тогож суду, Стан. Зелінського, під закидом грошевих зловживань. Як каже акт обвинувачення, обв. Ґавлік позичив собі в 1931 р. в обв. Зелінського із судових депозитів 3,000 зл. і, перейшовши опісля на емеритуру, грошей не звернув. Пізніше Зелінський, який розкидав депозитові гроші направо і наліво, оповів у бюрі, що до його каси вломилися злодії й забрали готівку 30 тисяч зл. На доказ показував отворену залізну касетку. Щойно чотири роки пізніше, перед сподіваним шконтрум, Зелінський зголосився в бюрі президента окружного суду в Перемишлі, д-ра Прохаски, й оповів про цей крадіж. На запит, чому не зголосив крадіжу зараз, Зелінський сказав, що не міг цього зробити, бо тоді переведено би касове шконтрум яке могло би викрити брак тих 3,000 зл., позичених начальникові суду Ґавлікові. Акт обвинувачення наводить кількадесять випадків спроневірення. У звязку з тою справою переведено проти 11 суддів дисциплінарку за брак контролі над діяльністю Зелінського наслідком чого одного начальника суду перенесено, а іншим суддям висловлено наґану.

РАХУЄТЬСЯ З УТРАТОЮ ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ПОЛЬЩІ

ЛЬВІВ. — Польська преса, головно та, що держить з політикою теперішнього уряду, дуже обурена на статтю, яку помістив один з теоретиків польського консерватизму, Ян Бобжинський, син бувшого намісника Галичини. Статтю ту поміщено в журналі „Наша Пшишлосць", а читаємо в ній таке:

„З Німеччиною могла би нам грозити війна і в нагіршому разі, скажім, заняттям німцями польських земель. І що з того? Півтора віку могутня передвоєнна Прусія, що мала найсильнішу в світі армію, старалася знищити під національним оглядом три міліони поляків у своїй займанщині. І що осягнула? Ніщо. Тим менше була би в силі зґерманізувати понад 20 міліонів теперішних поляків, скріплених національно і культурно аж до найнижчих верстов фактом здобутої назад незалежности".

Польська преса пише, що Бобжинський вже дає тим добровільну згоду на заняття Німеччиною Польщі й хоче освоїти поляків з цим фактом. „Польска Збройна" пише з цього приводу про „зрадників прав народу", якими повинні занятися „державні чинники".

НАСТЯ ВОЛОШИН У МОНАСТИРІ.

ЛЬВІВ. — Настя Волошин вступила до монастиря СС. Василіянок, де досі проживала. Стати черницею хотіла ще перед стиґматизацією. В понеділок, 11. травня, старшина монастиря приняла Настю на новіціят. Беручи під увагу, що Настя вже від пів року перебуває в монастирі та що вона, як стиґматичка, стала відомою особою, можливо, що чернечу одежу дадуть їй дуже скоро.

В СПРАВІ ПАНАХИД ПО СИМОНІ ПЕТЛЮРІ.

ЛЬВІВ. — Проголошено розпорядження укр. греко-кат. ординаріяту, підписане митрополитом Андрієм у якім, у відповідь на запит Комітету для вшанування памяти Головного Отамана Петлюри подається до відома духовенства, що поручається відправляти панахиди за впалих за вітчину вояків. Тимсамим вирішено справу відправи панахид по Симоні Петлюрі в укр. католицькій церкві — позитивно. Одначе це зарядження відноситься тільки до вірних львівської дієцезії.

СКЛИКУЮТЬ ПОЛЬСЬКИЙ СОЙМ НА НАДЗВИЧАЙНІ НАРАДИ.

ВАРШАВА (Польща). — Президент держави зарядив скликання надзвичайних нарад польського сойму і сенату. Наради зачнуться в четвер. З того видно, що положення в Польщі неспокійне.

„ЛЬВІВ" НІБИ ДЯКУЄ АМЕРИКАНСЬКИМ ОБОРОНЦЯМ.

ЛЬВІВ. — Польська рада міста та польська влада вислали зі Львова до президента Рузвелта телеґрафічну подяку польського народу за ту допомогу, яку дістала Польща з Америки, коли загарбувала чужі землі. Подяку вислано з нагоди „Мемоpіел Дей". В той день польські патріотичні орґанізації влаштували маніфестацію на цвинтарі „Обpоньцуф Львова", де є поховані три американські летуни, що належали до ескадри Косцюшка і допомагали Польщі завоювати українські землі. На святі був заступник американського амбасадора до Польщі. Відправляв протестанський пастор. Зложено вінки між іншим і від польських орґанізацій в Америці, як від Польського Народового Звйонзку в Шікаґо, від „Оґніска Львовян" в Шікаґо, від польсько-американських ветеранів і т. д. Прислав теж вінок американський амбасадор.

СОВЄТИ НІБИ „ДЕМОКРАТИЗУЮТЬСЯ".

МОСКВА (Росія). — Американський кореспондент часопису „Ди Ню Йорк Таймс" подає щораз нові новини про щораз нові реформи, які задумують Совєти переводити, щоб збливитися до „демократій" світа. Найновіша поголоска говорить про потребу охорони не тільки держави, але й людини, горожанина. Але це вимагатиме цілковитої ревізії совєтського судівництва. Над тим тепер і думають. Навіть хочуть завести виборних суддів, яких вибиратимуть тайним голосуванням. Це останнє має наблизити суддю до „народніх мас". Таке подає американський семпатик Совєтів.

ЗАНЯТТЯ КНЯЖНИ.

ЛОНДОН. — Княжна з Кент, невістка королевої Марії, має теж над чим думати. Приятелі княжної реклямують її як ту, що найкраще визнається на жіночих капелюхах і клопочеться тим, щоб за кожним разом виступити в новім капелюсі.

ІТАЛІЯ В ЕТІОПІЇ.

РИМ. Вже поділено Етіопію на пять адміністраційних частей. Столиця краю, себто місто Адіс Абаба, займатиме окреме місце.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Ente_ d as nd Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on Carch 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

A cepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з анґлійською частю):		Friday's issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПІСНЯ І МОЛОДЬ

Застановляємося над тим, що нас може обєднати в Америці. Пишемо й говоримо багато про те, що нам робити, щоби вдержати нашу тут роджену молодь при українськім імені й при українській ідеї. І саме ця важна справа мимоволі звертає нашу увагу на це свято української пісні, яке відбулося минулої неділі в Ню Йорку, під проводом нашого славного мистця, проф. Олександра Кошиця.

Лишаємо музичну частину на боці. Не будемо тут займатися цею справою з артистичного боку. Хіба підкреслимо, що й чужинці вміли оцінити велику працю, вложену у вишколення хорів, як теж віддати пошану самій українській пісні і її творцям та виконавцям.

До справи підходимо з громадського становища, маючи на увазі нашу пісню як чинник, що додає життя нашій нації в Америці. І тут приходиться ствердити, що чим далі, тим більшу вагу відграє та пісня в нашому житті, коли мати на увазі наше молоде покоління. Ми переконуємося наглядно, що є між нами дуже багато такої молоді, яку можна навіть українською піснею-сфанатизувати. Правда, до цього треба й великих знавців чару української пісні. Треба до цього добрих її інтерпретаторів і диригентів. Та складається так щасливо, що саме під теперішню пору ще маємо між собою не тільки незрівнаного диригента Олександра Кошиця, але й інші знамениті сили. Маємо знаменитих композиторів і добрих диригентів, які моглиб виховати нове покоління під українським музичним оглядом якнайкраще. І булоб непростимою шкодою, якби наша іміграція не використала цих сил для закріплення нашого національного існування в Америці.

Всі ми знаємо, що з приїздом проф. Кошиця до Америки зачалася в нашім музичнім житті свого роду „революція". Знаємо, що його музичний репертуар став відразу репертуаром цілої нашої іміграції. А тепер цей репертуар збільшився новими продукціями, якими знову захопилася наша молодь, як і попередніми.

Тим ми не ставимо в ніякій тіні ті інші музичні й композиторські сили, що теж створили — новий репертуар. Вони є теж будівничими нашого нового культурного життя в Америці. Та сьогодні — є в нас день проф. О. Кошиця, як того музичного Батька, що перший підніс українську пісню в Америці — до найвищих вершин. Дійсна пошана належиться теж тим диригентам, що станули тепер при нім, і тій молоді, що так до нього привязалася. Нам здається, що де лунає чудова пісня — там є і молодь. А де буде українська пісня, там буде й українська молодь.

ОСОБИСТА СВОБОДА І КАПІТАЛ

Що таке капітал.

В пресі, на зїздах політичних партій, у конґресі чи стейтових леґіслятурах дискутується тепер питання „праці і капіталу". Дискутують його не тільки в чисто академічному тоні, але також у практичному, наприклад у звязку з ухваленням якогось закону, що раз кладе суспільний тягар на капітал, другий раз на працю; раз загострює правила суспільного руху, інший раз зносить їх як загрозу особистих свобід. Це питання ваготить нині на суспільному життю всіх народів. У відповідь на нього деякі народи знайшли етатизм, економічний націоналізм, а далі фашизм, соціялізм і його крайній вияв, комунізм. У Злучених Державах ми маємо так званий „ню діл", який дехто вважає початком соціялізму, а дехто — фашизму.

Під „капіталом" ріжні люди розуміють ріжне. Широкий загал убогого і задовженого народу під „капіталом" розуміє великі суми грошей, що їх держава позичила у заграничних банкирів і які він мусить сплачувати враз з великими відсотками. Таке поняття про капітал мали, між іншим, у Росії і, як знаємо, в часі революції на його адресу виладувано немалу порцію громів.

Фактично під капіталом треба вважати не тільки гроші. Капіталом є також усякі фабрики, машини, земля, рільничі знаряди, себто всяке майно, що помагає нам творити продукти, призначені для нашого безпосереднього вжитку.

Гроші.

Вартість грошей міститься не в папері, ані навіть у золоті. Гроші, це символічна відбитка всіх продуктів і маєтків, що знаходяться в даної суспільности. Коли якийсь край убогий, коли не має ні фабрик, ні рільництва, то і гроші такого краю мало варті. Якби хтось відгородив цей край від решти світа, то його гроші представляли би маленьку вартість, навіть коли би було в обігу багато золотих монет. Їх вартість стояла би в прямім відношенні до тих продуктів і до того майна, що знаходиться в його краю і що є на продаж.

Позички.

В деяких випадках убогий край ратується тим, що позичає чужі гроші. Однак зновуж таки треба підчеркнути, що чуже золото теж йому не помогло би, як би за нього не можна було за границею нічого купити. Воно тільки ще більше обнизилоб вартість внутрішнього гроша. Чужі гроші є вартісні тому, що вони репрезентують собою якісь чужі продукти, чужу працю. Коли ніде на світі нема ні продуктів ні праці, які ті гроші формально репрезентують, то такі гроші не мають ніякої вартости.

Вертаючися ще раз до пояснення капіталу, можна додати, що капітал це в цілости сталі маєтки, себто фабрики, машини, земля, рільнитво, в полученні зі здібностями витворювати певні продукти, або певні услуги.

Капітал, це майно.

Там, де є капітал, там є майно і добробут. Там, де його нема, там нужда. Большевицькі і соціялістичні аґітатори, що безкритично горлають проти капіталу, не знають, що плетуть, або свідомо обріхують маси. Бож навіть у большевії є капітал, себто маєток, тільки він перейшов на власність держави, чи точніше: комуністично - большевицької кліки.

Ріжниці поглядів.

На капітал ріжні економісти також глядять ріжно. Прихильники приватного капіталу кажуть, що приватний капітал означає приватну ініціятиву, підприємчивість, свободу думки і рухів. Він є заохотою для людей працювати над собою й добиватися в житті, шляхом пильности і внутрішньої напруги, чогось вищого. Коротко, приватний капітал є двигуном, що двигає людство до поступу.

А соціялістичні провідники кажуть, що приватний капітал є причиною людської захланности, визиску працюючих людей, нагромадження майна в одних руках, а вслід за тим є причиною поділу людей на вищі і нижчі верстви. Соціялісти хотіли би відібрати приватним власникам капітал і передати його під заряд держави.

Сила капіталу.

Капіталісти на це відповідають, що така передача не поможе нікому, включаючи самих робітників, бо сила капіталу не полягає в самому нерухомому маєтку, тільки в тому, як той маєток працює. Коли би поділити ціле майно, скажім Америки, поміж її горожан, то кождий збогатився настільки, що пару місяців міг би прожити без праці. Одначе по двох місяцях, проївши все національне майно, всі опинилисяб у крайній нужді. Це значить, що добробут не міститься в самій машині, чи фабриці, тільки в тому, як та машина чи фабрика працює.

Відповідь соціялістів.

Соціялісти з черги на те відповідають, що вони не будуть ділити майна, тільки переберуть над ним заряд і в імені держави будуть ним завідувати. Вони будуть старатися, щоб капітал далі працював, але працював справедливо; щоб він не використував робітників, забираючи „надвишку" їх праці; щоб справедливо нагороджував усіх за їх працю; щоб усім працюючим дав почуття сталости їх праці і вкінці, щоб не допускав до нагромадження майна в одних руках.

Капіталісти на це кажуть, що всі ці обіцянки гарні тільки в теорії. Бо в практиці, коли всіми фабриками і підприємствами буде заряджувати уряд, то серед працюючих повстане ще більша несправедливість, ніж нині. Як довго заряджує приватний власник, то це лежить у його особистому інтересі доброму робітникові платити більшу платню, а гіршому меншу. Коли про висоту платні будуть рішати державні урядники, то те почуття справедливости, чи то з байдужности, чи з браку досвіду у промислі, буде ступнево затрачуватися. Робітники попадуть у цілости на ласку і неласку бюрократії, над якою не можна буде створити якоїсь вищої контролі та провірити міри її справедливости.

Що вийде з соціялізації?

Коли держава перебере заряд нак капіталом, то це обнизить загальну продукцію краю і підвищить ціни на продукти. Бо як довго підприємства знаходяться в руках приватних власників, так довго ці власники мусять зі собою конкурувати. З черги це змушує їх випускати добрі і дешеві продукти. Під зарядом держави фабрика не буде боятися банкротства і через те не буде сили, яка змушувалаб її стояти на найвищому щаблі свойого завдання.

Сталість праці.

Соціялісти обіцяють, що кожному робітникові забезпечать сталу працю. На це капіталісти відповідають, що це неможливо, бо це обнизить продуктивність людей. Подібно як фабрики, і працівники теж мусять конкурувати між собою, щоб збільшувати свою фізичну й умову здібність. Працівник мусить знати, що коли він з власного недбальства перестає бути продуктивним, суспільність не може його удержувати, бо через те вона скривдилаб тих, що працюють. Щоб цьому зарадити, соціялісти теж мусіли би придумати якісь кари, й ступнево поверталиб до старих метод приватного капіталу, з тою ріжницею, що право карати спочивалоб тепер у руках всевладної бюрократії, яка з часом, подібно як у большевицькій Росії, повернуласяб у дійсних власників цілого народнього майна.

Де дівається „надвишка"?

Щодо „надвишки", яку нині капіталісти забирають робітникам, то за ці гроші вони розбудовують нові фабрики і нові підприємства. Колиб якась фабрика виплачувала своїм робітникам цілу їх належитість, то вона не моглаб ніколи розростись і дати заняття новим робітникам. А населення кожного краю все розростається і потребує нових варстатів праці. Ця „надвишка", говорять капіталісти, це не є „визиск" робітників, тільки це вкладка на розбудову нових варстатів для будучих поколінь. На наш нинішній рівень життя складали свої вкладки попередні покоління. Вони нам приготували нинішні міста, доми, театри, фабрики автомобілів, убрання, радія і т. п. Якби вони були проїдали все, що витворили, не даючи своєї вкладки на розбудову нових підприємств, то наше життя в Америці знаходилосяб на тому самому рівні, на якому знаходилося життя за часів перших піонірів. Тому ми, нинішні покоління, теж мусимо зложити щось на приготування життя для наступних поколінь.

Комунізм загрозою нинішньої цивілізації.

Нинішній устрій, конкуренція осіб і підприємств, приватна ініціятива, право набувати майно і ним орудувати, свобода критики, яка з черги витворює опінію найширшого загалу й через ту опінію потім натискає на біг суспільних справ — це все здобутки демократії. Ці здобутки люди осягали трудами впродовж довгих віків. Комуністи і соціялісти хотілиб ці здобутки знищити. Передаючи завідування над цілим національним майном у руки бюрократії, вони через те знищилиб суперництво між особами і фірмами, як також приватну ініціятиву. В слід за тим це вбило би в людей охоту до праці і поступу. Щоб вийти якось із цього положення, бюрократія мусіла би придумувати якісь засоби примусу, зпочатку легкого, а далі тяжчого, аж доки знову не поділилиб суспільности на два табори, панів-деспотів і підданих рабів, позбавлених особистого майна, думки, свободи, волі, ініціятиви.

ЩЕ ОСТАННЄ ЗУСИЛЛЯ.

Справа будування Музею Визвольної Боротьби в Празі посувається наперед. Можемо надіятися, що вже недалекий той час, коли стане ця будова як наочний доказ української жертвенности українського розуміння ваги власної традиції. Довершивши цього чину, покажемо, на що ми здібні в творчій праці. Вибудувавши в центрі Европи свій музей, ми перед усім світом заманіфестуємо цим наше непохитне бажання далі змагатись за краще майбутнє нашої батьківщини. Поки не стане на своїй землі такий музей, доти мусимо ми зберігати свої дорогоцінні памятки на чужині, де вони гратимуть пропаґандивну ролю і то значно більшу, ніж яка друкована книжка або брошура.

Треба вважати щасливим вибором місця для музею саме Прагу. Прага — европейський осередок, місце постійних зїздів, переговорів та конференцій. Рівночасно Прага є і значним осередком українського життя — і тому, залишаючись у Празі Музей не тратитиме живого звязку з етнічними теренами України. Конституція чехословацької републики забезпечує Музеєві свобідне існування та розвиток. Всі арґументи говорять за те, щоб саме в Празі заложити цю твердиню української культури. Колись заложили поляки свій музей в Раперсвілю в Швайцарії, але для нас Прага являтиметься значно зручнішою, бо постійне перебування тут великого числа українських діячів уможливить швидке й плянове використання зібраних у музеї матеріялів. А чейже найважнішим завданням музею є вивчати якнайдокладніше історію наших визвольних змагань, наших помилок, бо тільки вивчивши їх досконало, можемо надіятись на остаточний успіх у майбутньому.

Але до вибудування не вистачає ще невеликої суми і тому шлемо заклики до всіх українців в справі пожертв. Ще не довго і велика ціль буде осягнена — тому останнє зусилля! Великий нарід український мусить знайти в собі досить сил для вибудування двоповерхової камяниці, що послужить певним преміщенням для наших національних скарбів. Хай ні один українець не залишиться поза списком жертводавців Музею. Хай кожен доложить свою цеглину до будови. Коли нам удасться швидко й зорґанізовано перевести цю справу, то це буде доказом, що українці зможуть спбромогтися на великі діла в боротьбі за остаточну національну ціль.

Пожертви на Український Дім слати до Обєднання чи на адресу директора Музею проф. Д. Антоновича:

Prof. D. Antonovic,
Praha — Nusle, 245,
Czechoslovakia.

Д-р Кирило Трильовський.

Д-Р ЕДВАРД БЕНЕШ

НОВОВИБРАНИЙ ПРЕЗИДЕНТ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

(2)

Бенеш жив у Празі під фальшивим прізвищем у безперестаннім зденервуванню, наражений на небезпеку, що кождій хвилі може бути арештований. Крім того безперестанне шифрування (писання тайним письмом) та дешифрування надзвичайно виснажувало його. Безперестанно приїжджали ріжні тайні аґенти та привозили важні вісти в ручках від куфрів, в олівцях, „вічних перах" та ключах.

Д-р Рашінов, котрий був пізніше чехословацьким міністром скарбу, і котрого потім застрілив якийсь комуніст, трапилася ось яка пригода: Приїхав аґент під кличкою „Фріц" і вручив йому, яко членові „Мафії", гарну люльку анґлійського формату. Рашін підозрівав, що це якийсь провокатор і не розкручуючи тої люльки — кинув її в огонь. Аж потім довідався, що там був остаточний начерк заграничної чеської акції проти Австрії.

В 1915 р. відбув д-р Бенеш ще другу дуже небезпечну подорож до Швайцарії, а повернувшись, здавав звіт з неї на засіданню „Мафії", у котрій грав в тім часі велику ролю голова „Соколів" д-р Шайнер, котрий мав великі зносини з урядовцями, зокрема з залізничниками. Та нараз дзвонить телефон. Закликано до нього Шайнера та повідомлено, що у нього дома переводять ревізію. „Зрада!" закричав Бенеш і наказав в тій хвилі попалити всі папери. Зібрані вмить розійшлися, а д-р Бенеш ходив до години першої в ночи на площі Вердера, обсервуючи здалека помешкання Шайнера. Вікна в ньому були ясно освітлені було видно, що якісь таємничі тіни шибаються по всіх кімнатах. Були це жовніри, що були на службі військової жандармерії.

Коли рано вернувся домів д-р Шайнер, то його зараз арештовано.

І Бернеш сподівався того і тому рішився втікати за границю. Він списав десь у каварні узасаднення свого виїзду і вручив, одному з заприязнених редакторів. А потім ціле передполудне крутився перед своїм помешканням, аж його жінка завважала його і дала йому крізь вікно знак, що небезпеки нема, отже може вертатись домів. Він так і зробив та понищив усі небезпечні записки і папери. Через своїх шкільних товаришів, що служили в поліції, довідався він нерабаром, що арештування д-ра Шайнера і кількох інших — не стоять у звязку з „Мафією".

Та всежтаки переконався він, що вже крайня пора виїхати за границю, що йому й щасливо дня 3. вересня 1915 р. удалося. Зате незабаром потім заарештували австріяки його жінку і вивезли до тюрми у Відні.

В Женеві зійшовся Бенеш з Масариком і там вони начеркнули цілий плян дальшої акції. Масарик виїхав до Лондону, де розпочав велику пропаґанду при помочі часописів, що належали до ґрупи Нортклифа, та викладами в університеті.

А Бенеш виїхав до Парижа, де зорґанізував чехословацьку Національну Раду.

Він мешкав на лівім березі Сени на піддашу, де жив немов бідний студент, та і снідання сам собі варив. Там він зредаґував і першу відозву тої Ради, пущену в світ 14. листопада 1915 р. Був це перший публичний виступ чеських заговірників. Тою відозвою виповіла чеська нація Автрії війну на смерть і життя, а заразом зазначила, що має повне природнє й історичне право на свою самостійну державу. Зачалася тепер витревала і зорґанізована акція заграничнa.

В лютім 1916 р. підчас побуту Масарика в Парижі, ухвалила Національна Рада важну постанову: на всіх воєнних фронтах мають бути зорґанізовані осібні чеські відділи. Чеські полонені у Росії, в Італії, Сербії і Франції мають бути зорґанізовані у самостійну армію. — А треба знати, що вже в лютім **1915 р.** мав Масарик цей плян на приміті і сказав Бенешеві таке:

„Коли ми виставимо свою окрему армію, то поставимо себе в цілком нове становище супроти Австрії, так і супроти антанти. Дальшим кроком було би формальне виповідження війни Австро-Угорщині. В такий спосіб повстане політичне положення, котре поможе нам в часі мирових переговорів позискати бодай мінімум наших домагань. У всякім разі не зможе ані антанта, ані Відень перейти над нами до порядку денного, коли ми будемо мати свою армію. Без рішучої збройної боротьби не будемо могти взагалі від нікого щонебудь здобути".

Тут бачимо великий розум і знання історії у Масарика. Підчас т. зв. „Кримської війни" в 50-тих роках минулого століття прилучилася і мала італійська Сабавдія до великих держав (Анґлії, Франції і Туреччини), що вели війну з москалями. Але за це допущено її потім до мирових переговорів і вона вийшла з цеї війни з великими моральними зисками, котрі стали їй у пригоді при будуванню соборної Італії.

Від літа 1016 р. скріпив Бенеш свої зносини з чехами, що жили в Італії. Повстав там Чесько-італійський Комітет — а римська преса поміщує чимраз більше вісток про чеські справи. Італійські урядові круги признають нове римське бюро паризької Національної Ради за представництво чеського руху, а уряд підпомагає чеську пропаґанду в таборах полонених. Пізніше став головним чесько - словацьким національним заступником в Римі словак інжинір Штепанік, котрий так траґічно скінчив у 1919 р. при поводі літаком до своєї вітчини Словаччини. — Мабуть таки власне військо через помилку зістрілило його.

(Далі буде).

Оборона.

Розправа. Підсудний признається з жалем до вини, але адвокат не попускає свого:

— Прошу суду, він бреше. Хто би зрештою вірив такому бандитові?

На виборчих зборах.

Хтось із виборців спитав Лінлайтґова (теперішнього віцекороля Індії), що кандидував на посла: — Ви радше скажіть нам, відки маєте ваш плюгавий маєток?

— Відти, відки ви маєте ваше осоружне лице! Від батька! — відрубав Лінлайтґов.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

КАМПАНІЯ ЗА МИР.

З приводу збору провідників презбитеріянської церкви у Сиракюз, Ню Йорк, президент колегії Ляфаета виступив з промовою за мир.

Говорив у ній, що якби всі монархи й законодавці, що голосують за війну, були поставлені в перші лінії боєвих окопів, війни не було би.

Це справді була дивна промова, коли вона вийшла з уст президента колегії. Досі такі промови говорили агітатори на рогах вулиць. Їм ніхто не дивувався. Та коли таке говорить президент колегії, то цьому можна подивуватися, бо чейже він читав в історії про часи, коли королі йшли до битв у перші ряди, але це не здержувало воєн.

ОСТОРОГА ПЕРЕД ВІЙНОЮ.

Підчас урочистих церемоній, які, як кождого року, улаштовано в День окрашення гробів на національнім цвинтарі Арлинґтон коло Вашинґтону, один з бесідників остерігав Америку перед новою світовою війною.

Замітно, що остерігав Америку перед війною ґенерал Першинґ.

Відомо, ґенерали мають уже таку звичку, що остерігають народи перед війною. Під цим вони розуміють, що хтось збирається нападати на їх державу. Вони звичайно радять приготовитися до війни. Додають при тому кілька лекцій про неможливість оборони інтересів народу інакшими способами, як тільки війною.

Ґенерал Першинґ відступив від цеї практики ґенералів. Він сказав: „Можна справді дивуватися, що цивілізовані народи ще й нині держаться війни як засобу національної політики".

Цікаве признання з боку ґенерала Першинґа, бо він вів американську армію в війні, що, як говорено офіціяльно, має покласти кінець усій війні. Цю війну армія Першинґа виграла, але війні кінця не покладено.

Показавши на загальні узброєння держав, ґенерал Першинґ казав, що ці зброєння мусять довести до загальної війни, а ця війна може легко довести до упадку цивілізації світа.

З ІНШОЇ БОЧКИ.

Коли Америка йшла до великої війни по стороні аліянтів, уряд офіціяльно говорив народові, що якби Америка не пішла до війни, то загине цивілізація. Нині чуємо, що як прийде ще одна загальна війна, то цивілізація цеї війни не видержить.

ЛІКАРЮ, ЛІКУЙ СЕБЕ САМОГО.

Далі ґенерал Першинґ закликав своїх слухачів обороняти Америку перед можливістю попасти в руки якогось диктатора, обороняти свої вольности.

У старого ґенерала, що колись ішов заводити демократію по всьому світі, зродилася тепер думка, що зайве дивитися, що сталося з демократією в світі. Пора дивитися за те, щоб свобода була в Америці.

„В інтересі мира", говорив ґенерал, „треба, щоб ми, американці, приложили рук до того, щоби, без огляду на свої політичні переконання, упорядкували передовсім нашу власну хату".

ЯК ДБАТИ ЗА СВОЇ СВОБОДИ.

„Хоча наша система правління створена на те, щоби дати найбільшу свободу одиниці", — говорив ґенерал, „то всетаки вона сама собою автоматично не може робити своєї роботи.

„Її робота вимагає особистого зацікавлення та активного керування всіми її горожанами".

Коли ґенерал каже, що американці часто думають, що демократична система правління може існувати й робити свою роботу без живого зацікавлення й активного керування всіх горожан, то він не звернув ще уваги на найбільше лихо: адже ще є люди, які думають, що в Америці можуть існувати свободолюбні встанови, хоч вони управляють диктаторські практики та ведуть аґітацію за комунізм або фашизм.

МОНСІНЬОР ПРО ВІЙНУ.

З приводу своїх 80-тих уродин о. Майкел Лявел, парох катедри св. Патрика в Ню Йорку та ґенеральний вікарій нюйорської католицької архідієцезії, говорив з ґазетярами про ріжні біжучі справи й між іншим сказав:

„Війна може бути близька, але вона не є неминуча. Як вона прийде, то це не буде стара війна, але війна з повітря, в котрій всіх людей буде можна досягнути вибуховими матеріялами.

„Ніхто не повинен бути таким ідіотом, щоб казати, що війна не може ще раз трапитися. Хоч яка вона нельогічна, ми повинні бути приготовані на напад".

В АМЕРИЦІ ІНАКШЕ?

Він осуджував рівночасно фашизм і комунізм як зовсім чужі Америці.

Він критикував фашизм за його недемократичність, за позбавлення народу свободи совісти, свободи слова, зборів і преси та осуджував комунізм ще крім цього за його безоглядну кампанію за атеїзм.

Він говорив, що найкращий порядок у світі це американська демократія.

Видно, що, на його думку, в Америці політична боротьба ще має три роги, а не два, як це здається багатьом людям в Европі.

М. Костишин.

ЧИ В СЛОВІ І СИЛА?

(В альбом чехам за нищення українства).

Словяни! Словяни! Чи в слові і сила,
Закони лукаві створити на глум?
Без серця обтяти вірлам буйні крила,
Аж душа жива в них і здоровий ум!

Гордо ваша буйність оділася в славу,
Гремить і хвилює як бистра вода,
Пестить нерозумну ідею лукаву,
Вона як дитина у вас молода.

Сміється, жартує, тут нишком заплаче,
Приязнь, гірку злобу зложить в один міх;
Хтож про це не скаже: „Дитяче, ледаче",
Бо в одній хвилині і гнів і усміх.

Словяни, словяни! Нерозумні діти,
Глумитесь без серця над рабом живим,
Топчете розцвілі барвистії цвіти,
Обтяли ви крила вірлам степовим.

Де ваше братерство? Словяни, словяни!
За що завдали ви смертельний удар?
„Знищить українця"... Щож то він погане
Учинив для чеха оцей раб, нуждар?

Чи плекану вашу зарізав дитину,
Що серце до нього холодне у вас?
Чи кпився над вами в лихую годину,
Як доля австрійська гнобила всіх нас?

Ми всі однаково в ярмі шиї гнули,
Спільними рабами в неволі були,
Воняли тюрмами, підданими чулись,
Як в потах кривавих чужий плуг тягли.

Док' труп не розпався царської гнилизни,
А доля сприяла, та бач не для всіх...
Ось тим, що не вспіли добитись дідизни,
Ви їх пригнобили, як на глум, на сміх.

Словяни! Словяни! Не в слові вся сила,
Лукаву ідею плекати на глум!
Бо хоч ви утяли вірлам буйні крила,
Душі не убєте, бо здоровий ум.

Степи в нас широкі від краю до краю,
У них буйні крила вірлам поростуть;
Вашу нерозумну гордість пригадають,
А діла погані вовік прокленуть.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БОСТОН, МАСС.

Стято в честь Матери.

Минулої неділі, дня 10. травня б. р., наша громада святкувала свято Матери. Це вже третій рік, як наша громада торжественно святкує це свято. Цього року цим святом занялося жіноцтво з місцевого відділу Союзу Українок, зі своєю предсідницею панею Бойко на чолі, а також з панями М. Зварич, Кос і Ю. Смарш.

Гарно уложена програма почалася вступним словом о. Й. Желехівського. Бесідник говорив про маму-селянку, що так тяжко працює на полі і вдома, а крім того мусить виховувати дітей. Далі говорив про завдання матери в суспільнім життю, та про наслідки доброго виховання молодих поколінь для їх народу. По промові почалося представлення, яке дуже гарно відограли діти місцевої рідної школи. Далі йшли деклямації Е. Зварич і Е. Мороз, після чого В. Боднар відограв кілька українських пісень на скрипці. Опісля йшли знову деклямації А. Аверко, О. Бойко, і В. Штогрин. Орхестра родини о. Желехівського, що складається з сімох інструментів, відограла дві точки, одну композицію нашого М. Гайворонського, а другу чужу, італійця Кастріконі.

Композиція нашого композитора Гайворонського вийшла дуже добре. Він має написаних більше композицій, тільки шкода, що не можна в нашій суспільності видобути звідкись грошей, щоби видати ці твори. Орхестра Желехівських показала, що можна зробити з нашою молоддю, і то навіть в короткому часі, коли є до цього охота. В Бостоні є більше молодих, здібних хлопців і дівчат, та їх родичі чомусь не дбають за них, хоч нераз мають гроші і моглиб заплатити і за інструмент і за науку.

На дальшу програму складався реферат пані А. Шафранської, про значіння Матери. Реферат був короткий, але виразний і зрозумілий, так, що здобув від слухачів рясні оплески. Після реферату відбулося ще одно представлення „Сирітка", після чого слідували хорові точки, а далі знову деклямації.

Свято, назагал, відбулося дуже гарно. Саля була переповнена. Отець Желехівський накінець подякував тим, що занялися виконанням програми, як також тим, що прибули цю програму почтити. Накінець відспівано український національний гимн і присутні розійшлися домів.

Любитель української пісні.

НЮАРК, Н. ДЖ.

Большевицьке нахабство.

Большевицькі недобитки з Нюарку, як також з інших місцевостей Америки хотять скликувати якийсь конгрес. Цей конґрес має бути звернений проти всеї, національно настроєної і свідомої української еміґрації.

Большевики на Великій Україні винищували і далі винищують український нарід. В останніх роках вони були викликали жахливий голод, серед якого вимерли міліони наших, по крові і кості, братів. Ту біль відчула українська еміґрація і по всіх місцевостях за границею уладила протести проти червоної Москви, висилаючи ці протести до Ліги Націй, Вашингтону й інші осередки, що мають голос в опінії світа.

Як знаємо, вістки про голод большевицький амбасадор заперечив і сказав, що це все видумка ворогів большевизму. Мабуть, щоб направити надірвану славу червоної Москви і показати перед світом, що большевики мають серед широкого українського загалу прихильників, Москва наказала своїм аґентам переводити віча і скликувати так звані народні конґреси.

Українці вже знають, хто то такі большевики та як вигляде їх воля. Тому нині вже не так легко українців заманити у большевицьку лапку. Червоні большевицькі вовки мусіли надівати овечу шкіру. Тепер, як вони хочуть скликувати якийсь конгрес або віче, вони вже обережно уникають своєї фірми. В летючках вже нічого не згадують, що то аранжують вони, большевики, а навіть завзивають людей не як раніше „Товариші і Товаришки", тільки „Братя і Сестри". Також обіцюють, що на вічах буде повна свобода слова, що кождий могтиме висказатися до вподоби, і також що буде мова не про поміч Росії, тільки про нашу тутешню „суспільну забезпеку", про „еміґраційний закон" і тим подібне.

Щоби ще більше ввести в блуд людей, вони поміщують на програмі, що буде говорити на їх вічу якийсь свідомий і відомий український громадянин.

Так вони зробили і на тому вічу, що відбулося в Нюарку дня 24. травня. На летючках вони були поставили, що буде говорити відомий нюарський громадянин п. В. Гапанович. Наскільки мені відомо, п. Гапанович їм дозволу на це не давав і на їх вічу не говорив, а навіть не був там присутній.

На вічу, дорахувавши прибулих комунізуючих жидів з Нюарку й околиці, було всіх учасників біля 150 осіб.

І. Дубовий.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РОЗФОРД, О. Бр. св. Михаїла, від. 235, повідомляє всіх своїх членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 7-го червня, в годині 2-гій пополудні, в гали У. Н. Дому. На тих зборах буде рішатися одна дуже важна справа, яка відноситься також до тих членів, що не платять до каси хорих. — Н. Проць, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Тов. ім. Івана Франка, від. 241, повідомляє своїх членів, що вчасі літнього сезону, 4 місяці, наші збори, замісць в неділю, будуть відбуватись в суботу. Отже наступні збори відбудуться дня 6-го червня, в годині 7-мій ввечір. Просимо членів прийти на означений час. — Секретар.

ШІАКҐО, ІЛЛ. Бр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 259, повідомляє, що в неділю, 7-го червня, в годині 1:30 пополудні відбудуться збори. Просимо всіх членів прийти. Збори відбудуться в галі парохіяльній, 4950 So. Paulina St. — А. Фоца, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Бр. св. Василія, від. 168, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічні збори відбудуться в неділю, 7-го червня, в годині 3-тій пополудні, в салі У. Н. Дому, 760 Стейт вул. Просимо всіх членів прийти на ці збори, бо буде справоздання уряду за 6 місяців. Контрольна комісія здасть свій звіт про стан братської каси. Взиваємо членів, щоб привели на збори нових членів, бо будемо принимати нових членів без оплати вступного до Братства і до У. Н. Союза. Також ді члени, котрі мають діти, а ще не вписані до У. Н. Союза, хай уписують до своєї організації. — Григорій Дячишин, пр.; Ілько Лабуза, кас.; Микола Пощин, секр.

Питання.

— Чому Ганібаль переходив через Альпи?

— Бо тоді також іще не було там тунелю.

АВСТРІЙСЬКА ФОРТЕЦЯ В ПЕРЕМИШЛІ

За австрійських часів Перемишль, як відомо, був одною з найбільших европейських твердинь і підчас війни відограв чималу ролю. Але менше відомо, що перемиська кріпость, хоч мала великий розголос, була вже тоді як на тодішні часи цілком перестаріла й ніяк не відповідала тодішнім фортифікаційним вимогам. Тому її слава, як одної з найсильніших твердинь воєнного часу, зовсім неоправдана. Та про це загал довідується щойно тепер по війні.

Укріплення Перемишля побудовані були на підставі артилерійських досвідів 80-тих років минулого століття, отже цілком перестарілих у хвилі вибуху світової війни 1914. р. Деякі форти побудовано так близько міста, що вони ніяк не могли сповняти свого завдання — охоронити місто й переходи на Сяні перед гарматнім обстрілом противника. Мало того, кілька фортів були положені нижче від подальших, незабезпечених зпочатку горбків, які щойно згодом доводилося втягати в оборонну систему. З тих причин уся та оборонна система сильно недомагала, не зважаючи на постійну розбудову, що радше подобала на хаотичну латанину.

Окремі форти довкола Перемишля, кругло 50 км. обводу, побудовано здебільшого в 1875—1880. рр., новіші в 90-тих роках. Та всі вони, разом з тими „новішими", не були примінені до ділання щораз то новіших гармат. Деякі частини укріплень були виведені зовсім примітивно, малощо не в самій землі та з самої глини, і не забезпечували достаточно залоги не тільки перед гранатами, але й перед їх відламками!

Також озброєння твердині залишало багато до бажання. Перемишль мав, щоправда, 944 гармати, але зпоміж них справді модерні у хвилі вибуху війни були тільки 4 великі гавбиці 30.5 цм. й 24 польові канони випадної дивізії. Рештаж гармат була старих типів, між якими траплялися навіть такі музейні раритети, як залізні гармати ще з 1861. р. Отакими гарматами озброєна була найбільша та найважніша твердиня Австрії! Австрійські офіціяльні кола щойно тепер признаються до цих недомагань, оправдуючи їх — браком гроша.

Всеж військові кола були про цей стан добре поінформовані й тому зараз з початком мобілізації у серпні 1914. р. кинулися зміцнювати Перемишль — полевими забезпеками. В тій цили змобілізовано окрему армію військових робітників або й вояків-ополченців, разом до 70 тисяч людей, що працювали день і ніч над скріпленням Перемишля. тоді багато часу вже не було, бо під Перемишль наближалися царські війська.

Дня 18. вересня 1914. р. російські війська почали вперше облягати твердиню. Австрійські армії, що втратили битви під Равою і під Городком, а також під самим Перемишлем, відступили поза Сян, далеко в глибину західньої Галичини, а на півдні поза Карпати, на угорську сторону. Тоді власне перемиська твердиня почала відогравати свою ролю — запори перед дальшим наступом російських військ. Її завданням було стягнути на себе й звязати якнайбільші російські сили, щоб таким способом облекшити відворот австрійських армій та дати їм змогу трохи відітхнути. І це своє завдання, не зважаючи на лихе озброєння, Перемишль тоді таки сповнив.

Командантом Перемишля був тоді, як відомо, ґенерал Кусманек, якого імя, на жаль, не має в українському громадянстві такого доброго відгуку, як імя колишнього команданта ґенерала Ґальґоґочі. В серпні 1914. р. вулиці Перемишля були свідком жахливої масакри арештованих українців, ріжні несамовиті історії оповідають собі також про „діяльність" військового суду в Перемишлі підчас облоги, і хоч ґенерала Кусманека не можна робити за все те відповідальним, то факт остається фактом, що все те ділося в кріпости, якої він був командантом.

По уступленні австрійських армій зі східньої Галичини в Перемишлі залишилася залога твердині, посилена на приказ австрійської начальної команди одною дивізією гонведів і чотирма бриґадами ляндштурму (загальне ополчення). Дня 16. вересня командантові твердині доручено останній писемний наказ — тримати твердиню до останку за всяку ціну.

Тимчасом під Перемишль підійшли вже російські війська і тут мусіли зупинитися. Командант південно-західнього російського фронту, ґенерал Іванов, заняв позиції приблизно на лінії Сяну й постановив перш-за-все взяти Перемишль, цю найбільшу перешкоду в дальшому поході на захід. Іванов не доцінював оборонної спроможности Перемишля й пішов приступом. Вже 26. вересня замкнено осадний перстень російських військ довкола Перемишля, а дня 4. жовтня командант осадної армії, ґенерал Радко Димітрієв, бувший болгарський ґенерал, що з вибухом війни перейшов на російську службу, вислав до Перемишял своїх парляментарів з домаганням здачі твердині. Це вже такий старий воєнний звичай. Очевидно, Кусманек парляментарів навіть не приняв. Вся залога Перемишля разом з допоміжними частинами начислювала до 65 баталіонів, з того майже дві третини ополченці. До тогож майже всі вони брали вже участь у попередніх битвах полевих армій, де потерпіли чималі втрати, так, що стан цих баталіонів був неповний.

Дня 5. жовтня російські війська в силі девятьох дивізій почали наступ. Наступали масою, лава за лавою, з трьох сторін одночасно: від сходу, півночі і півдня. Повні три дні без перестанку, вдень і вночі, тревав цей наступ на перемиські укріплення. І хоч ці укріплення були перестарілі, то цю недостачу вирівнювала австрійська залога своїми випадами і вкінці відбила триденну російську атаку. Тільки один російський полк, 75-тий, зумів увірватися останнього дня (7. жовтня) на форт під Сідлиськами, але його звідтам скоро витиснено протинаступом. Ні одна, ні друга сторона не жаліла вояків. Понад 80 тисяч російського війська лягло головами за ті три дні на фортечних засіках і передпіллях Перемишля. Полягло теж кільканацять тисяч з перемиської залоги, здебільша в протинаступах.

Та зараз після того наступу, 8. жовтня, новий командант російських військ у Галичині, ґен. Брусілов, наказав перервати облогу Перемишля, бо з заходу і з південного заходу підходили знов австрійські полеві армії. І справді незабаром австрійські стежі ввійшли від заходу до Перемишля. Отак скінчилася перша облога Перемишля підчас світової війни. І хоч ця твердиня не відповідала вимогам тодішньої оборонної техніки, хоч зате потерпіла і залога і населення Перемишля, то всетаки зупинила похід російських армій на захід та дала змогу австрійському командуванню переорґанізувати свої розбиті війська.

Звільнення Перемишля не потревало довго. Вже по трьох тижнях австрійські армії мусіли знову відступити з лінії Сяну далеко на захід і Перемишль знов опинився в окруженні противника. Почалася друга облога Перемишля російськими військами, що тревала півпята місяця. Навчені попереднім досвідом росіяни вже масових наступів не робили, а почали нищити фортифікації систематичним гарматнім обстрілом.

Вкінці нездобутий Перемишль здався — з голоду. Це одна з найтемніших сторінок відповідальних військових кол. Річ у тім, що згідно з приписами кожна твердиня повинна бути забезпечена в поживу щонайменше на три роки, а тимчасом у Перемишлі, в найважнішій австрійській кріпості, не було тієї поживи навіть на чотири місяці! Бо вже при кінці облоги залога й населення Перемишля тяжко голодували, поїли всі коні, а навіть овес для тих коней. Люди гинули сотками від ріжних пошестей, головно від тифу, що ширився наслідком поганого харчу та недоживлювання.

А де поділися харчі, що згідно з приписами мали вистарчити на три роки? Чи вони взагалі були в перемиських маґазинах? Хто за це відповідальний і чи потягнено кого до відповідальности? — Ось питання, на яке ледви чи колинебудь дістанемо ясну відповідь. Бо легко було скидати вину за програні битви на „зрадників русинів" та рубати шаблями невинних, але тяжче робити населення відповідальним за старі фортечні гармати й порожні військові маґазини. Всетаки сам Перемишль, як твердиня, та його залога сповнили тоді свій обовязок.

СКАРАБЕЙ

СТАРА ЄГИПЕТСЬКА ОХОРОНА ПРОТИ НЕДУГ.

Між папірусовими звоями по музеях є чимало лікарських приписів з половини 2-го тисячеліття перед Христом. Єгипетські лікарі тих часів уміли розпізнавати ознаки недуг і мали різні успішні ліки. Одначе не знали, як повстають недуги. Як усі старинні народи, були єгиптяни занадто релігійні, щоби дошукатися початку недуги в природі, або в якійсь природній причині. Вину за занедужання на їх думку поносили „мерці мужеського та жіночого полу і духи (примари)". Тому в усіх лікарських папірусах подибуємо дивовижні чарівницькі формулки та звивання богів, що мало додати лікарствам сили. Лікарі були рівночасно чарівниками. При одній рецепті зазначено, що вона може бути успішна, коли її подає хорому добрий „заклинач", а в лікарствах знаходимо попри успішні складники також зовсім неуспішні, що мають лише магічне значіння. Просто неправдоподібне, як багато осоружних складників (домішок), відходів ріжних звірів, гниючі дрібні сотворіння, людський мозок і т. п. подають рецепти єгиптян, які рівночасно вміли бальсамувати мерців і знались вже на обігу крови. А всеж єгипетський лікар нпр. не вважає галапасхробів (глист) причиною занедужання, лише наслідком чарів. Тому записує охоронний засіб проти чарів. Тому можемо зрозуміти віру в рецепту, наслідком якої повтікають усі злі духи, коли хату хорого викуримо мішаниною львиних, леопардових, газелених, козячих і струсиних відходів. Скарабея (скарабеус егіпціорум — хрущ гнійник) уважали найсильніщим охоронним засобом проти чарів і такого скарабея, зробленого з металю, носили як охорону проти всіх недуг, таксамо, як напр. фаянсове Горусове око, що служило як охорона проти очних недуг. Знаходяться в Єгипті малі й великі скарабеї, з дорогоцінних каменів, як нпр. аметист. Викопують їх сотками в усіх єгипетських знахідках, але є теж багато фальсифікатів. Арабські торговці в мальовничих, довгих халатах уганяють за кожним чужинцем і кричать: „Скараб, скараб", а можемо бути певні, що ніодин із тих каменів не є правдивий. На плоскому боці було вирите гієрогліфовим письмом побожне бажання, арабеска й імена королів. Арабески мають якийсь чарівницький змисл. Часто подибуємо в них гієрогліф, що має приблизно значіння „приємний" або „добрий". Імена королів мають у клясичних часах значіння охорони. На найстарших амулетах-скарабеях нема ніяких написів. Найважніша на амулетах подоба самого хруща. Невідомо, чому того хруща настільки утотожнювали з богом сонця, що в єгипетській мітольогії згаданий бог в останньому етапі своєї нічної мандрівки у підземеллі має вигляд скарабея. Може воно є в звязку з прикметою того хруща котити поперед себе кулю гною, в якій складає яєчка. Така праця здавалася мабуть забобонній пралюдині чимсь дуже таємничим. Мабуть утотожнювалася ця куля та її рух зі сонцем. І до мумії вкладали замісць серця великого скарабея. Тим мали не допустити того, щоби на страшному суді серце не свідчило проти людини. У рецепті п. з. „Як відігнати ріжні чари" найважніший є скарабей: „Візьми великого скарабея, відріж йому голову й оба крила, звари його та вложи до оливи. Потім вари його голову та крила, дай до гадючого сала, хай закипить і дай це випити хорому". Цікаве, що цю рецепту подибуємо в такому самому змісті в двох ріжних папірусах. Уважали цю рецепту такою доброю, що ще й сьогодні єгиптяни вживають її проти геморойдів, лише гадюче сало заступають оливою.

Старокраєва розмова.

— Ну, що там чувати?

— Та нічого нового...

— Посаду маєте?

— Маю.

— А як там діти? Заробляють?

— Та, Богу дякувати, заробляють.

— Ну, то як бачу, вам добре поводиться.

— Добре! Якби не мій швагер, що є в Америці безробітним, то ми давно погинули б!...

Шотляндське.

Один шотляндець застрілився над трупом жінки; бо довідався, що похоронне заведення дає при двох похоронах 20 процентів опусту.

Комплемент.

— Скільки разів бачу вас, пане Кукурудзка, завжди нагадується мені один великий учений...

— Дякую вам, пані, за комплемент. А можу знати, котрий?

— Дарвін.

РОЛЯ ДЕМОНІЧНОГО В УКРАЇНЦІВ ТА МОСКАЛІВ.

(ВУНІ). Під таким наголовком прочитав проф. д-р Іван Мірчук, директор Українського Наукового Інституту в Берліні, дня 18. квітня ц. р. реферат в одній із саль берлінського університету. Свої висновки почав прелеґент ще часами дохристіянськими, рішуче заперечуючи дуалістичний принцип в українців поганської доби. Зло, зле божество, як його втілення занесено на Україну щойно з христіянством, але проникаючи в широкі маси постать цього християнського зла, репрезентованого чортом, швидко зсунулась на підрядні ролі. В психольоґії українця завше коріниться віра в абсолютну перевагу добра над злом; це останнє існує тільки для контрасту, для кращого вирізьнювання добра. Злий принцип, який принесло християнство в виді чорта, на Україні не розвинувся, сам чорт так і залишився його єдиним представником, що однак у нашій народній словесности засуджений на ролю дурня, в найкращому для нього випадку нешкідливого пакосника.

Зовсім протилежне явище стрічаємо у москвинів, в уяві котрих зло займає в світі рівнорядне місце з добром. Зовнішній вияв свій знаходить ця віра в незвичайному розповсюдненні і розмноженні нечистої сили, що має і свою власну мілко зорганізовану ієрархію. Величезна маса зла, що може погубно шкодити й переслідувати людину, льогічно обґрунтовує в душі москаля ідею служення богові зла, яка полягає в моральному оправданні кожного злого вчинку, як свого роду угодного божеству. Ця віра в силу зла знайшла свій вияв і в російській літературі, зокрема у двох її наймаркантніших представників, Достоєвського і Толстого. „Непротивлення злу" цього останнього в суті є пасивною резиґнацією, відмовою від боротьби зі злом, якого так багато, що змагатися з ним зовсім безвиглядно. У героїв Достоєвського навпаки — виступає культ служення злу в активній формі, зла для зла. Чужість цього світогляду для кожного европейця, а в тім числі й українця з їх оптимістичними поглядами на вселену, викликає враження патольогічности Достоєвського. В цьому лежить суть глибокої, кардинальної ріжниці між психольоґією европейсько-української та московською, що під цим оглядом виказує спорідненість з метафізикою азійських народів.

Серед численної публики, що вщерть виповнила салю та нагородила прелеґента рясними оплесками, були присутні і найвидатніші представники німецького наукового світу, як професор Вернер Зомбарт, та бувший міністер генерал Ґренер.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО ПОТЕРПІЛИМ ВІД ПОВЕНИ.

Менвил, Н. Дж. — Збірка на повенян. — У нашій місцевости знайшлися люди, що відчули тяжке положення тих наших краянів в Америці, що потерпіли від повени. Першим, що підніс у нас цю справу, був Степан Чопик, предсідник Українського Народнього Дому. Він скликав малий мітинг з тутешніх громадян, та представив їм справу. Присутні погодилися з тим і рішили скликати другий мітинг, на якому можна булоб вибрати Комітет Помочі Повенянам. Другий мітинг також відбувся і хоч не було багато людей, всетаки вибрали наміченний Комітет, до якого ввійшли Степан Чопик, як предсідник, О. Гнатюк, касієр, С. Патен і Г. Замольський та Т. Романюк як контрольори.

Комітет старався зібрати якнайбільше грошей на ту ціль, але тому, що коло нас самі фармери, що з огляду на посуху самі попали в тяжке положення, ми не могли зібрати багато. Між собою ми зібрали $14. На ту суму зложили по $1: С. Чопек, О. Гнатюк, С. Патен, Г. Замольський, І. Семусь, А. Колодчак, С. Глозникевич, В. Матолич, П. Чопек, А. Антонічек, І. Панчишин, Д. Гнатюк; Д. Колодчак 30 ц.; М. Мандяк 50 ц.; а дрібними було 75 ц. Крім того, Тов. ім. С. Мельничука, від. 331 У. Н. Союзу, дало від себе $10. Разом $24. Ту суму вислано через Обєднання на означену ціль. Це вже друга збірка з нашої громади на ту ціль. Передтим заходами о. Рудaкевича зібрано у церкві і вислано до канцелярії епископа $10.91.

Степан Патен, секретар.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

БОСТОН, МАСС.

Примірне весілля.

З нагоди весільної забави у пані А. Шафранської, вдови по покійнім Микиті Шафранським, яка віддавала свою найстаршу дочку за Федора Дейвіда, наші члениці Союзу Українок не минули нагоди зібрати на „Рідну Школу" бодай малу лепту. Збіркою занялися п. Франка Бойко, голова С. У. і панна А. Шафранська. Пан молодий жертвував $2, а дрібними датками зібрано $5. Разом $7, які переслано до Обєднання на Рідну Школу.

Франка Бойко.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 25. травня ц. р. помер у 56 році життя **ГРИГОРІЙ КОРОЛЬ,** член тов. ім. І. Франка, відділ 253 У. Н. Союза в Лудлов, Масс.

Покійний оставив жінку Тересу і пятеро дітей.

В. Ґ. П.

М. Кульбанський, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА. (20)

Ведений інстинктом, він уже пустився шукати хлопців, але, нагадавши щось, вернувся назад і почав засягати інформацій. Розпитував кондукторів і пасажирів, але ніхто не знав чогось точного. Це дратувало Тарзана і він дивувався, як ті цивілізовані люди, хоч були там, не запримітили, що сталося з Діком і Доком.

Два кондуктори подавали, що бачили, як хлопці крутилися біля поїзду в той час, як робітники працювали, щоб його поставити на шини. Що сталося з ними потім, вони не знали. А інші пасажири впевняли, що хлопці висили десь на іншій стації. Колиж Тарзан допитував, на котрій саме, всі вони ріжнилися щодо назви.

З того всього Тарзан довідався одне: Хлопці десь загубилися в нетрах і потребують помочі. Але як прийти їм з поміччю, як знайти їх посеред безмірних нетрів, коли кождої днини, кожної години їм може статися нещастя? Тарзан задумався, а його вірні Вазіри, впявливши очі в його лице, ждали, аж їх пан щось скаже.

Нагло Тарзан стрепенувся і, повівши очима по своїх воїнах, дав короткий приказ: „Здибте мені хлопців". Цього було досить. Немов електрична струя пробігла по спині Вазірів. „А вжеж, що треба здибати хлопців", кожний з них повторював собі в душі. Та як саме, цього вони не знали. Німим зором вони слідкували за кожним рухом Тарзана.